

Abstract

The Thai Journals of Social Sciences : Analysis and Annotation

*Walaiphon Hamaratchata
Chutima Sacchanand
Premwan Varithorn*

This research study aims to investigate and analyze the quantity of the Thai journals of social sciences classified by area of studies, publication area, date and type of journals, and reliability evaluation by employing the survey record forms and percentage estimation. The research findings report that the maximum quantity of the Thai journals of social sciences is in the area of economics, the largest group of journals is issued by monthly, published less than five years, and of the semitechnical/critical-oriented type. It elaborates further that the article presentation is in the reliable pattern whereby the authors use their real names; the authors' background are usually introduced and their status is predominantly the university lecturers, academicians, and scholars, and, finally, the articles are finished in each publication with no abstract and no reference.

วารสารสังคมศาสตร์ไทย : การวิเคราะห์และบรรณนิทัศน์

วลัยพร เหมะรัชตะ*
ชุตีมา สัจจามันท์**
เปรมวัลย์ วาริธร***

ความก้าวหน้าทางวิทยาการในสาขาวิชาต่างๆ อันเนื่องมาจากการศึกษาค้นคว้าวิจัย การประดิษฐ์ คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ หลักรหัสฎีต่างๆ มักจะเผยแพร่ต่อสาธารณชนเป็นครั้งแรกโดยการเสนอเป็นบทความตีพิมพ์ลงในวารสาร

วารสาร คือ สิ่งพิมพ์ที่มีชื่อเฉพาะและมีกำหนดออกตามช่วงเวลาอย่างสม่ำเสมอไม่มีการกำหนดล่วงหน้าว่าจะมีการหยุดพิมพ์เมื่อใด ภายในเล่มจะประกอบด้วยบทความเรื่องราวต่างๆ หรืองานเขียนอื่นๆ โดยผู้เขียนหลายคน (ทั้งนี้ไม่รวมถึงหนังสือพิมพ์ บันทึกความทรงจำ รายงานการประชุม) ในการประชุมสามัญขององค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ณ กรุงปารีส ในปี ค.ศ. 1964 ที่ประชุมได้ตกลงเห็นพ้องกันว่าสิ่งพิมพ์ที่เรียกว่า วารสาร หมายถึงสิ่งพิมพ์ที่ออกต่อเนื่องกันตามวาระที่กำหนดภายใต้ชื่อเรื่องเดียวกัน มีการจัดพิมพ์อย่างสม่ำเสมอ ในแต่ละฉบับจะมีหมายเลขกำกับเป็นลำดับต่อเนื่องกัน วารสารจะมีการพิมพ์เผยแพร่กันอย่างสม่ำเสมอ โดยการกำหนดลำดับหมายเลขประจำวารสารแต่ละฉบับ ถึงแม้จะมีการ

เปลี่ยนชื่อวารสารนั้น ๆ ใหม่ก็ตาม ก็ยังถือว่าวารสารนั้นยังมีกำหนดออกที่ต่อเนื่องกันอยู่ แต่ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงตัวเลขกำกับลำดับเล่มวารสารเมื่อใด ก็ถือว่าเป็นการตั้งต้นใหม่ของการกำหนดการออกของวารสารเล่มนั้น ๆ (Harrod 1984 : 588-589)

วารสารเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีบทบาทและความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความรู้ การศึกษาค้นคว้าและวิจัยในปัจจุบัน เพราะเป็นที่มาของข่าวสาร ความรู้ และข้อสนเทศที่ทันสมัย บทความที่น่าสนใจตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารจะเสนอเรื่องราวที่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ โดยนักเขียนหลายคน ถ้าเป็นบทความในวารสารวิชาการ จะเป็นเรื่องของความก้าวหน้าในแขนงวิชาต่างๆ ทั้งในวงกว้างและในสาขาวิชาเฉพาะ ส่วนบทความในวารสารกึ่งวิชาการหรือวารสารทั่วไปจะเสนอทั้งสาระและบันเทิงหลายเรื่อง หลากรส ทำให้ผู้อ่านได้รับแนวความคิดหลายหลากและนานาทัศนะ บทความในวารสารมีลักษณะขนาดความยาวพอเหมาะ ไม่ต้องใช้เวลานานักในการอ่าน มีวิธีการเขียนชวนให้ติดตาม จึงดึงดูดผู้อ่านทุกกลุ่ม

* วลัยพร เหมะรัชตะ อ.ม., M.S.L.S. (Drexel University) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** ชุตีมา สัจจามันท์ อ.ม., Dip PGICSISSA, M.L.S. (U.P.) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*** เปรมวัลย์ วาริธร อ.บ., อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์) บรรณารักษ์บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ปัจจุบันในประเทศไทยได้มีการผลิตวารสารออกเผยแพร่เป็นจำนวนมาก วารสารบางชื่อมีอายุยืนยาว เช่น *ราชกิจจานุเบกษา* พิมพ์เผยแพร่จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2530) เป็นปีที่ 104 แต่วารสารบางชื่อพิมพ์เผยแพร่ในช่วงระยะเวลาอันสั้น ผู้จัดทำวารสารมีทั้งที่เป็นหน่วยราชการ สถาบัน องค์กร สมาคมและบริษัทเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์ องค์กรประกอบ รูปแบบในการจัดทำ และเนื้อหาต่างๆ กันไป *อุมาพร กุหลาบ* (2525 : 146) ได้ทำการวิเคราะห์วารสารภาษาไทยที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2522 พบว่า วารสารวิชาการทางสังคมศาสตร์มีเนื้อหาวิชาครอบคลุมหลายสาขา

สังคมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงมนุษย์และวิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์และมีการกระทำต่อกันในสังคม เกี่ยวข้องกับค่านิยม จิตใจ วัฒนธรรม ตลอดจนกิจกรรมของแต่ละบุคคล สังคมศาสตร์เป็นกลุ่มวิชาสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม วิชาสาขาสังคมศาสตร์มีขอบเขตกว้างขวางและมีเนื้อหาที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เนื้อหาของทุกสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์เป็นสิ่งเดียวกันและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ ศึกษามนุษย์ในสังคม (สกินเนอร์ 2499 : 6) สังคมศาสตร์จึงมีขอบเขตกว้างขวาง

การศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ในประเทศไทยแพร่หลายกว่าสาขาวิชาอื่น ความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษาวิจัยในสาขาวิชานี้ จะเห็นได้จากมีการเปิดสอนในระดับปริญญาตรีและปริญญาโททางสังคมศาสตร์ ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนหลายสถาบัน และถึงระดับปริญญาเอกใน 3 สถาบัน คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสถาบันหรือศูนย์เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเฉพาะเรื่องทางสังคมศาสตร์หลายแห่ง เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีสถาบันเอเชีย

ศึกษา สถาบันวิจัยสังคม สถาบันประชากรศาสตร์ สถาบันธุรกิจพาณิชย์นาวี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีสถาบันไทยคดีศึกษา สถาบันทรัพยากรมนุษย์ สถาบันเอเชียตะวันออกและแปซิฟิกศึกษา เป็นต้น

เนื่องจากสังคมศาสตร์มีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมหลายสาขาวิชาจึงมีการเปิดสอนในสถาบันการศึกษาต่างๆ และจัดตั้งสถาบันศึกษาค้นคว้าวิจัยเฉพาะเรื่องอย่างแพร่หลาย การผลิตผลงานในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ก็ย่อมจะต้องมีปริมาณมากตามมาด้วย ผลงานที่ผลิตออกมานั้นจะมีรูปแบบต่างๆ กัน เช่น ตำรา หนังสือ งานวิจัย และบทความ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทความในวารสารเพราะเผยแพร่ได้อย่างกว้างขวางรวดเร็วสามารถทำให้ผู้ใช้ติดตามข้อสนเทศที่ทันสมัยในสาขาวิชานั้นๆ ได้ตามความต้องการ จากงานวิจัยของ *พรพรรณ เลาดักขณเลิศ* (2528 : 20) กล่าวว่า ประเภทของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดของงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ได้แก่หนังสือวารสาร นอกจากนี้ผลการวิจัยของ *จิตรา ทับแสง* (2518 : 144) พบว่าวารสารภาษาไทยที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดคือ *ราชกิจจานุเบกษา* ซึ่งถือว่าเป็นวารสารภาษาไทยทางสังคมศาสตร์ที่มีความสำคัญมาก

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้นจึงทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาและสำรวจวารสารภาษาไทยทางสังคมศาสตร์ซึ่งตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2528 ว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใดในแต่ละสาขาวิชาย่อยทางสังคมศาสตร์ และได้ประเมินค่าบทความในวารสารในลักษณะของความเชื่อถือได้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจเลือกใช้และติดตามวารสารภาษาไทยทางสังคมศาสตร์ประกอบการศึกษาและวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ปริมาณวารสารสังคมศาสตร์ไทยตามสาขาวิชาย่อย หน่วย

งานที่จัดทำ อายุของวารสาร ประเภทของวารสาร และ ประเมินค่าบทความในวารสาร ในลักษณะความเชื่อถือ ได้ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้าของนักวิจัยทาง สังคมศาสตร์ บรรณารักษ์ อาจารย์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

ขอบเขตการวิจัย

สำรวจวารสารสังคมศาสตร์ไทยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2528 โดยไม่รวมวารสารซึ่ง มีลักษณะเป็นเอกสารภายใน ซึ่งมีได้มุ่งเสนอเนื้อหา สารทางวิชาการหรือเชิงวิชาการที่จะเป็นประโยชน์ต่อ การศึกษาค้นคว้า และไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยใช้การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ โดยมี เครื่องมือที่สร้างขึ้นคือ แบบบันทึกการสำรวจวารสาร สังคมศาสตร์ไทย การสำรวจวารสารและการประเมินค่า บทความในวารสารเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การคำนวณหาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตาราง

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

งานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางสำหรับบรรณารักษ์ใน การจัดทำวารสารภาษาไทยทางสังคมศาสตร์ และ พัฒนา ทรัพยากรห้องสมุดให้มีคุณภาพ สำหรับอาจารย์ และ นักศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ใช้เป็นคู่มือประกอบการ ศึกษาค้นคว้ารายวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรบรรณา รักษศาสตร์ของทุกสถาบัน การศึกษาที่เปิดสอนสำหรับ นิสิตนักศึกษา อาจารย์ นักวิจัยทางสังคมศาสตร์ และ ผู้สนใจทั่วไปจะได้ทราบแหล่งที่จะหาข้อมูลที่ทันสมัย เพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยในสาขาวิชานี้ นอกจากนี้

ผู้จัดทำ ผู้ผลิตสิ่งพิมพ์ สำนักพิมพ์ ผู้จัดพิมพ์ จะ ได้ทราบถึงการจัดทำวารสารสังคมศาสตร์ไทย ซึ่งย่อม สะท้อนถึงตลาดหนังสือของไทย และสภาวะ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองของประเทศด้วย ข้อมูลที่ได้จาก การสำรวจจะใช้ประกอบการพิจารณา ถัดสินใจที่จะผลิต วารสารในสาขาวิชานี้ออกเผยแพร่

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำว่า สังคมศาสตร์ มีผู้ให้คำอธิบาย ขอบข่าย ของสาขาวิชาไว้แตกต่างกัน ในงานวิจัยนี้ได้ยึดตามที องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสห- ประชาชาติ (Unesco 1978 : 32-33) กำหนดไว้ คือ สาขาวิชาหลักทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ จิตวิทยาสังคม มานุษยวิทยาด้านสังคม และ เศรษฐศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีสาขาวิชาอื่น ๆ ที่ จัดอยู่ในสังคมศาสตร์ได้ คือ วิชา สื่อสารมวลชน ประชากรศาสตร์ กฎหมาย อาชญวิทยา ภาษา ศาสตร์ ปรัชญา การศึกษา ภูมิศาสตร์ วารสารศาสตร์ การทหาร สังคมสงเคราะห์ และพหุวิทยาศาสตร์ แต่ ได้ปรับปรุงให้เหมาะสมกับวารสารสังคมศาสตร์ไทย โดยได้รวมวารสารศาสตร์ ไว้กับสื่อมวลชนและเพิ่ม สังคมศาสตร์ทั่วไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวรรณกรรมทั้งในประเทศและต่าง ประเทศ พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม สังคมศาสตร์ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับหนังสือและวารสาร ทางสังคมศาสตร์ สรุปได้ดังต่อไปนี้

มีงานวิจัยเพียงเรื่องเดียวที่ศึกษาเกี่ยวกับหนังสือ สังคมศาสตร์ไทย คือ งานวิจัยของ พรทิพย์ วัฒนสุกุล (2517 : 1-474) ที่ได้ทำไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็น การศึกษาความสนใจในการอ่าน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาทั้งระดับปริญญาบัณฑิตและมหาบัณฑิตต้องการ

อ่านหนังสือสังคมศาสตร์ไทยที่มีความสัมพันธ์ตามเนื้อหาของหลักสูตรในแต่ละมหาวิทยาลัย

ในด้านการใช้วารสารสังคมศาสตร์ไทย ผลงานวิจัยของ *มารศรี ศิวรักษ์* (2518 : ๑, 183) พบว่านักวิจัยทางสังคมศาสตร์ 5 สาขาวิชา มีปัญหาในการใช้วารสารภาษาไทยทางสังคมศาสตร์ ส่วน *สุนทร บุญญะบัญชา* (2528 : 1-110) พบว่า คุณวุฒิและประสบการณ์ของผู้ใช้มีผลทำให้การใช้วารสารแตกต่างกัน งานวิจัยทั้งสองเรื่องนี้แตกต่างกันทั้งในแง่กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยและสาขาที่วิจัย ส่วนในด้านปริมาณการใช้วารสาร งานวิจัยของ *สเตนสตรอม และ แมคไบรท์* (Stenstrom and McBride 1979 : 426-431) ปรากฏว่าผลสอดคล้องกันคือ นักสังคมศาสตร์ใช้สิ่งพิมพ์ประเภทวารสารมากที่สุด

ด้านการวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารสังคมศาสตร์ งานวิจัยของ *พรพรรณ เลาดักขณเลิศ* (2528 : 1-131) และของ *มหาวิทยาลัยบาธ* (Bath University, Design of Information Systems in the Social Sciences 1979 : 1-156) ปรากฏผลตรงกันว่างานเขียนทางสังคมศาสตร์จะอ้างอิงหนังสือและวารสารมากที่สุด

ด้านขอบเขตเนื้อหาที่ได้รับการอ้างอิง ผลการวิจัยของ *พูนสุข ปริวัตถรรุฒิ* (2526 : 1-264) *มหาวิทยาลัยบาธ สจ๊วต* (Stewart 1970 : 321-353) *ไบท์แมน* (Baughman 1974 : 293-308) และ *มุซาโกจิ* (Mushakoji 1978 : 49-65) ปรากฏผลสอดคล้องกันคือ สาขาวิชาต่างๆ ทางสังคมศาสตร์มักจะอ้างอิงถึงสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาในขอบเขตวิชาของตนหรือสาขาวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมากกว่าสาขาอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง และจากงานวิจัยของ *บุญทา วิศวะไพศาล* (2525 : 1-55) *พูนสุข ปริวัตถรรุฒิ* และ *วรรณ ติพิบูลย์วงศ์* (2527 : 1-148) พบว่า วารสารสาขาเศรษฐศาสตร์ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด

ด้านการศึกษารายชื่อวารสารทางสังคมศาสตร์ไทยที่ได้รับการอ้างอิงในสาขาวิชาต่างๆ นั้น *พูนสุข ปริวัตถรรุฒิ* พบว่าราชกิจจานุเบกษา รายงานเศรษฐกิจรายเดือนและวารสารธรรมศาสตร์ ได้รับการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์มากที่สุด ส่วน *พรพรรณ เลาดักขณเลิศ* พบว่าวารสารพัฒนาบริหารศาสตร์ ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด

ด้านการวิเคราะห์เนื้อหาของวารสารสังคมศาสตร์พบว่า งานวิจัยของ *บุญทา วิศวะไพศาล วรรณ ติพิบูลย์วงศ์* และ *ลี* (Lee 1980 : 5399-A) เป็นงานวิจัยที่วิเคราะห์เนื้อหาของวารสารเพียงรายการเดียวโดยศึกษาถึงลักษณะเนื้อหาของวารสารที่นำมาวิเคราะห์อย่างละเอียดว่าเน้นหนักสาขาวิชาใดบ้าง ซึ่งในด้านเนื้อหาวิชา *บุญทา วิศวะไพศาล* และ *วรรณ ติพิบูลย์วงศ์* เสนอผลตรงกันว่า วารสารเนื้อหาวิชาเศรษฐศาสตร์มีมากเป็นอันดับสอง และผู้เขียนบทความส่วนใหญ่เป็นอาจารย์และนักวิชาการ

จากงานวิจัยทั้งหมดที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าวารสารเป็นสิ่งพิมพ์ประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะวารสารทางสังคมศาสตร์

สรุปผลการวิจัย

1) สาขาวิชาย่อยทางสังคมศาสตร์

วารสารสังคมศาสตร์ไทยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2528 จำนวน 255 ชื่อ จำแนกตามสาขาวิชาย่อยทางสังคมศาสตร์ กำหนดโดยองค์การยูเนสโกที่เป็นสาขาวิชาหลัก 5 สาขา สาขาวิชาที่มีจำนวนวารสารภาษาไทย ในปริมาณที่เด่นชัดคือ เศรษฐศาสตร์ (16.86%) และรัฐศาสตร์ (13.73%)

แต่เมื่อพิจารณารวมกับสาขาวิชาย่อยอื่น ๆ ทุกสาขาวิชา ซึ่งองค์การยูเนสโกจัดให้เป็นสาขาวิชาย่อยทางสังคมศาสตร์ด้วย พบว่าวารสารภาษาไทยสาขาวิชา

ย่อยทางสังคมศาสตร์ที่มีจำนวนชื่อปรากฏในปริมาณมาก มีตามลำดับดังนี้ เศรษฐศาสตร์ (16.86 %) รองลงมา คือวิชาการทหาร (16.08 %) การศึกษา (15.29 %) รัฐศาสตร์ (13.73 %) และพาณิชยศาสตร์ (12.16 %)

สาขาวิชาที่ไม่มีวารสารภาษาไทยตีพิมพ์เผยแพร่ ได้แก่จิตวิทยาสังคม มานุษยวิทยาสังคมและปรัชญา

2) ผู้จัดทำ

วารสารสังคมศาสตร์ไทย 255 ชื่อ จัดทำโดยหน่วยราชการเป็นจำนวนสูงสุด 121 ชื่อ (47.45 %) จัดทำโดยสำนักพิมพ์ บริษัท ห้างร้าน เอกชน และสถาบันการศึกษามีจำนวนเท่ากับ 53 ชื่อ (20.78 %) วารสารสังคมศาสตร์ไทยจำนวน 6 ชื่อ ซึ่งเป็นจำนวนน้อยที่สุด (2.35 %) จัดทำโดยรัฐวิสาหกิจ

พิจารณาตามสาขาวิชาย่อยปรากฏว่า หน่วยราชการจัดทำวารสารวิชาการทหาร (14.51 %) การศึกษา (9.41 %) เศรษฐศาสตร์ (3.24 %) และกฎหมาย (3.92 %) ในระดับสูงกว่าผู้จัดทำอื่น ๆ ส่วนผู้จัดทำที่เป็นสำนักพิมพ์ บริษัท ห้างร้าน เอกชน จัดทำวารสารสาขารัฐศาสตร์ (7.06 %) เศรษฐศาสตร์และพาณิชยศาสตร์ในจำนวนที่เท่ากัน (4.71 %) และสถาบันการศึกษาจัดทำวารสารสาขาสังคมศาสตร์ทั่วไป (3.92 %) เป็นจำนวนสูงสุด

หนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า วารสารสาขาประชากรศาสตร์ (1.57 %) ผู้จัดทำเป็นสถาบันการศึกษาทั้งหมด

3) กำหนดออก

วารสารสังคมศาสตร์ไทยจำนวนสูงสุด 107 ชื่อ (41.96 %) มีกำหนดออกรายเดือน รองลงมาในจำนวนเท่ากับ 37 ชื่อ (14.51 %) มีกำหนดออกราย 3 เดือน และราย 2 เดือน สาขาวิชาที่มีวารสารออกรายเดือนเป็นส่วนใหญ่ คือ เศรษฐศาสตร์ พาณิชยศาสตร์ การ

ศึกษา วิชาการทหาร รัฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ กฎหมาย และสื่อสารมวลชน

หนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า วารสารรัฐศาสตร์ส่วนใหญ่ 12 ชื่อ (4.71 %) มีกำหนดออกรายสัปดาห์ ขณะที่บางสาขาวิชาได้แก่สังคมศาสตร์ทั่วไป ภาษาศาสตร์ และอาชญวิทยา มีวารสารที่มีกำหนดออกราย 6 เดือนเป็นส่วนใหญ่

วารสารบางสาขาวิชาที่มีกำหนดออกอื่น ๆ คือ วารสารวิชาการทหาร มีกำหนดออกทุก 10 วัน 2 ชื่อ (0.78 %) และสาขาวิชากฎหมาย 1 ชื่อ (0.39 %) มีกำหนดออกไม่แน่นอน

4) อายุของวารสาร

วารสารสังคมศาสตร์ไทย ส่วนใหญ่ 80 ชื่อ (31.37 %) และในเกือบทุกสาขาวิชาอายุ ยกเว้นวิชาการทหาร กฎหมาย ประชากรศาสตร์ และสังคมสงเคราะห์ ตีพิมพ์เผยแพร่ต่ำกว่า 5 ปี รองลงมา 60 ชื่อ (23.53 %) ตีพิมพ์ระหว่าง 5-10 ปี และวารสารที่ไม่ระบุปีที่มิจำนวนถึง 35 ชื่อ (13.73 %)

วารสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่ 35 ปีขึ้นไป มี 13 ชื่อ (5.10 %) ที่เก่าแก่ที่สุด (นับถึงปี พ.ศ. 2529) คือวารสารทางกฎหมายชื่อ *ราชกิจจานุเบกษา* อายุ 103 ปี รองลงมาคือ วารสารทางการทหาร *ยุทธโศก* อายุ 98 ปี และวารสารการศึกษา *วิทยาจารย์* อายุ 83 ปี

5) ประเภทของวารสาร

การศึกษาประเภทของวารสารสังคมศาสตร์ไทย ปรากฏว่าเป็นวารสารประเภทกึ่งวิชาการ/เชิงวิจารณ์ เป็นส่วนใหญ่จำนวน 136 ชื่อ (53.33 %) ในจำนวนนี้ ลำดับสูงสุด คือ สาขาวิชาการทหาร 34 ชื่อ (13.33 %) และรองลงมาคือสาขารัฐศาสตร์ 25 ชื่อ (9.80 %)

วารสารประเภทวิชาการมีจำนวน 89 ชื่อ (34.90 %) สาขาวิชาการที่มีวารสารประเภทวิชาการจำนวนสูงสุด

เท่ากันคือ การศึกษาและเศรษฐศาสตร์ คือสาขาวิชา
ละ 16 ชื่อ (6.27%)

นอกจากวารสารประเภทวิชาการ กึ่งวิชาการ/
เชิงวิจารณ์ ยังมีวารสารประเภทนำเสนอเนื้อหาสาระ
ในรูปสรุปข่าว กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ รายงาน
ข้อมูล สถิติตัวเลขมิใช่ในรูปบทความจำนวน 30 ชื่อ
(11.76%)

6) รูปแบบการเขียนบทความ

วารสารสังคมศาสตร์ไทยทั้งประเภทวิชาการและ
เชิงวิชาการ ส่วนใหญ่ผู้เขียนบทความใช้นามจริง
(56.00%) โดยเฉพาะในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
(11.11%) และการศึกษา (12.44%) ผู้เขียนที่ส่วนใหญ่
ระบุนามจริงมัก จะมีการแนะนำให้ทราบข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียนในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ คือ
เชิงอรรถ (24.00%) ใต้ชื่อผู้เขียน (15.11%) ใส่ยศ
ตำแหน่ง คุณวุฒิ (12.00%) วารสารที่ไม่มีการแนะนำ
ผู้เขียนบทความมีจำนวน 89 ชื่อ (39.56%) ซึ่งใน
จำนวนนี้เป็นวารสารสาขารัฐศาสตร์เป็นอันดับสูงสุด
(8.89%) ส่วนสถานภาพของผู้เขียนเป็นอาจารย์ นัก
วิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสูงสุด 108 ชื่อ (48.00%)
และไม่ทราบข้อมูลมี 78 ชื่อ (34.67%)

รูปแบบการเขียนบทความวารสารสังคมศาสตร์
ไทย วารสารส่วนใหญ่ (72.00%) เสนอบทความจบใน
ฉบับ สาขาวิชากฎหมายและสาขาภาษาศาสตร์เป็นสาขา
ที่เสนอบทความทั้งจบและไม่จบในฉบับ มากกว่าที่จบ
ในฉบับ หนึ่งเป็นที่น่าสนใจที่วารสารสาขาสังคมศาสตร์
ทั่วไป สื่อสารมวลชน และประชากรศาสตร์ทั้งหมด
เสนอบทความจบในฉบับ

บทความที่น่าสนใจส่วนใหญ่ (90.22%) ไม่มีสาระ
สังเขป โดยเฉพาะสาขาวิชาการทหาร พาณิชยศาสตร์
กฎหมาย อาชีวศึกษา สังคมสงเคราะห์ สื่อสารมวลชน

และประชากรศาสตร์ ไม่มีวารสารที่มีการจัดทำสาระ
สังเขปบทความเลย

บทความในวารสาร 89 ชื่อ (39.56%) มีภาพ
ประกอบ แผนภูมิ ตาราง ที่ไม่มีภาพประกอบ แผนภูมิ
ตารางมี 39 ชื่อ (17.33%) ที่เป็นทั้ง 2 กรณีมี 97 ชื่อ
(43.11%) เป็นที่น่าสนใจที่วารสารกฎหมายจำนวน
สูงสุดไม่มีภาพประกอบ แผนภูมิ ตาราง และเป็นสาขา
เดียวที่มีจำนวนวารสารที่ไม่มีภาพประกอบ แผนภูมิ
ตารางมากกว่าที่มี

การอภิปรายผล

1. การที่จำนวนวารสารสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
ของไทยมีปริมาณสูงกว่าวารสารสังคมศาสตร์ สาขา
วิชาอื่น ๆ เนื่องจากในปัจจุบันภาวะทางเศรษฐกิจ การ
เงิน เรื่องปากเรื่องท้อง มีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง
ปัญหาทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้วิชาเศรษฐ-
ศาสตร์ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางเพื่อหาความเข้าใจ
และนำมาใช้แก้ไขปัญหา วารสารได้กลายเป็นช่อง
ทางสื่อสารสำหรับวิชาการแขนงนี้ ทั้งในแวดวงนักวิชา
การและประชาชนทั่วไป

ส่วนในบางสาขาวิชาที่ไม่มีการผลิตวารสารภาษา
ไทยที่มีเนื้อหาโดยเฉพาะในสาขาจิตวิทยาสังคม มานุษย-
วิทยาสังคม และปรัชญา อาจเป็นเพราะสาขาวิชาดัง
กล่าวเป็นสาขาวิชาเฉพาะ มีขอบเขตค่อนข้างจำกัด มี
การศึกษาค้นคว้าวิจัยและผู้อ่านในวงที่ไม่กว้างขวางมาก
นัก และเนื่องจากการผลิตวารสารเป็นธุรกิจอย่างหนึ่ง
ที่ต้องอาศัยตลาด คือ ผู้อ่าน เพื่อสามารถดำเนินการอยู่
ได้ ดังนั้น สาขาวิชาการดังกล่าวจึงยังไม่ได้ได้รับความ
สนใจจากผู้ผลิตเท่าที่ควร

2. ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า หน่วยราชการเป็น
แหล่งผลิตวารสารสังคมศาสตร์ไทยที่มีปริมาณสูงสุด
สอดคล้องกับที่ มาร์ศรี ศิวรักษ์ (2517 : 183) วิจัย

พบว่า ผู้จัดทำวารสารสังคมศาสตร์ไทยส่วนใหญ่เป็น
หน่วยราชการ และออกไม่ตรงตามเวลา ซึ่งตรงกับ
ปัญหาที่ผู้วิจัยพบในการสำรวจวารสารสังคมศาสตร์ไทย

3. *รขกิจจานุเบกษา* ซึ่งพบว่าเป็นวารสาร
สังคมศาสตร์ไทย สาขากฎหมายที่เก่าแก่ที่สุด มีอายุ
103 ปี ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด โดยผลการวิจัยของ
พูลสุข ปรีวัตรวรวิฑู (2526 : 652) ซึ่งให้เห็นว่าเป็น
วารสารภาษาไทยที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุดในวิทยา-
นิพนธ์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ของจุฬาลงกรณ์มหา-
วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.
2513-2524 จำนวน 244 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 13.76
ของวารสารภาษาไทยที่ได้รับการอ้างอิง นอกจากนี้
นฤมล รักษาสุข (2528 : 92) ได้วิเคราะห์รายชื่อ
วารสารภาษาไทยที่ได้รับการอ้างอิงในเอกสารการสอน
ชุดวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จำนวน 79
ชุดวิชา พบว่า *รขกิจจานุเบกษา* เป็นวารสารที่รับ
การอ้างอิงมากที่สุด เป็นการยืนยันถึงความสำคัญและ
ความเชื่อถือได้สมกับที่ เป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่
สำคัญและมีอายุยืนยาวที่สุด

4. วารสารสังคมศาสตร์ไทยส่วนใหญ่มีอายุน้อย
ตีพิมพ์เผยแพร่ต่ำกว่า 5 ปี ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าความ
ตื่นตัวทางวิชาการ การศึกษาค้นคว้า และความสนใจ
ในสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ในช่วง ระยะเวลาดังกล่าวมี
เพิ่มมากขึ้น หรืออาจเป็นเพราะภาวะทางเศรษฐกิจของ
ประเทศที่ตกต่ำ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้ธุรกิจ
ก้านการผลิตวารสารซบเซา วารสารที่เกิดขึ้นมีน้อย
และยากที่จะดำรงอยู่ตลอดรอดฝั่ง วารสารเก่าบางราย
การเลิกผลิตเพราะไม่สามารถสู้ภาวะการขาดทุนได้

5. ผลการวิจัยพบว่า วารสารสังคมศาสตร์ไทย
ส่วนใหญ่เป็นประเภทกึ่งวิชาการ/เชิงวิจารณ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าบทความใน *วารสารสังคม-*

ศาสตร์ไทยส่วนใหญ่ไม่ระบุแหล่งค้นคว้า ทั้งนี้เนื่อง
จากวารสารกึ่งวิชาการ/เชิงวิจารณ์มุ่งจัดทำสำหรับผู้อ่าน
ทั่วไปที่ไม่ใช่ นักวิชาการสาขาวิชานั้น ๆ เสนอสาระ
ความรู้โดยวิธีเขียนที่ชวนอ่าน ชวนคิด ชวนติดตาม
เชิงอรรถและบรรณานุกรม ไม่ใช่สิ่งจำเป็นสำหรับบทความ
ความลักษณะกึ่งวิชาการ/เชิงวิจารณ์ แต่อย่างไรก็ตาม
ผู้วิจัยก็ได้พบว่าวารสารกึ่งวิชาการ/เชิงวิจารณ์ นอกจาก
จะเสนอบทความลักษณะกึ่งวิชาการ/เชิงวิจารณ์เป็น
ส่วนใหญ่แล้ว ยังมีบทความวิชาการแทรกอยู่บ้าง

6. เพื่อประเมินค่าลักษณะความเชื่อถือได้ของ
บทความในวารสารสังคมศาสตร์ไทยพบว่า *บทความมีความ
เชื่อถือได้* คือ ผู้เขียนมีคุณวุฒิ ตำแหน่งหน้าที่
โดยมีการแนะนำผู้เขียนในรูปแบบต่าง ๆ ให้ทราบ
บทความมีภาพประกอบ แผนภูมิ ตาราง และมีเชิงอรรถ
บรรณานุกรมมากเป็นลำดับสอง สอดคล้องกับที่พบว่า
วารสารประเภทวิชาการมีปริมาณเป็นลำดับสอง แสดง
ให้เห็นว่าถ้าเป็นวารสารวิชาการจะมีการอ้างอิงเป็นส่วน
ประกอบสำคัญของบทความ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. *ควรมีการผลิตวารสารในสาขาวิชาที่ไม่มี
การผลิตหรือมีการผลิตน้อย* โดยหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง
หรือสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอน การ
ค้นคว้าวิจัย ในสาขาวิชาเฉพาะนั้น ๆ รวมทั้งสมาคม
วิชาชีพและเอกชนควรให้การสนับสนุนและเป็นผู้ผลิต
เพื่อกระตุ้นให้วิชาการสาขากังกล่าวได้รับความสนใจ
และเผยแพร่กว้างขวางยิ่งขึ้น และเพื่อขยายตลาด คือ
เพิ่มจำนวนผู้อ่านในวงกว้าง ควรเพิ่มการจัดทำวารสาร
ประเภทกึ่งวิชาการ/เชิงวิจารณ์

2. องค์การยูเนสโกได้จัดทำ "World List of
Social Science Periodicals" ออกเผยแพร่ ได้มีการ

ปรับปรุงข้อมูลและจัดพิมพ์ใหม่เป็นระยะ ๆ ประมาณทุก 10 ปี (ฉบับล่าสุดพิมพ์ครั้งที่ 4 ค.ศ. 1976) เพื่อสนองความต้องการของผู้ศึกษาค้นคว้าวิจัย วิชาการทางสาขาวิชาสังคมศาสตร์ในประเทศไทยก็ควรมี สถาบันองค์กร หรือสมาคมวิชาชีพดำเนินการรวบรวมและจัดทำรายชื่วารสารในลักษณะดังกล่าวนี้ออกเผยแพร่และปรับปรุงข้อมูลเป็นระยะ ๆ ตามความพร้อมเช่นทุก 6 ปี เป็นต้น

3. จากการสำรวจพบว่า ยังมีวารสารสังคมศาสตร์ไทยจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้ให้ข้อมูลที่จำเป็นของวารสารโดยสมบูรณ์ไว้ในวารสารแต่ละฉบับ เช่น ชื่อที่ปกวารสารบางชื่อในบางฉบับใส่คำว่า "วารสาร" นำหน้าแต่ในบางฉบับใส่แต่ชื่อโดยไม่มีคำว่า "วารสาร" นำหรือไม่ระบุปีที่ของวารสาร ไม่ระบุกำหนดออก ไม่ใส่ชื่อบรรณาธิการ หรือไม่มีเลข ISSN เป็นต้น เพื่อให้วารสารสังคมศาสตร์ไทยมีมาตรฐานในการจัดทำ ผู้ผลิตควรให้ข้อมูลที่สมบูรณ์เกี่ยวกับวารสาร ซึ่งจะเป็น

ประโยชน์ทั้งแก่ผู้อ่าน และโดยเฉพาะแก่บรรณาธิการห้องสมุด

4. บทความในวารสารควรได้รับการนำเสนออย่างเหมาะสมกับประเภทของวารสาร คือ ถ้าเป็นบทความวิชาการควรมีสาระสังเขป มีชื่อสกุลจริงของผู้เขียน มีการแนะนำผู้เขียน มีภาพประกอบ แผนภูมิ ตาราง ตามความจำเป็นและสัมพันธ์กับเนื้อหา มีเชิงอรรถและบรรณานุกรมอย่างถูกต้อง มีการนำเสนอเนื้อหาที่แสดงถึงการศึกษาค้นคว้า ความรู้และประสบการณ์ของผู้เขียนอย่างแท้จริงและเหมาะสมสำหรับนักวิชาการ ส่วนบทความกึ่งวิชาการ/เชิงวิจารณ์สำหรับผู้อ่านทั่วไป สาระสังเขป เชิงอรรถและบรรณานุกรมไม่ใช่สิ่งสำคัญสำหรับบทความลักษณะนี้ แต่ควรมีเนื้อหาสาระ ความถูกต้องเที่ยงตรง ประกอบกับการนำเสนอเนื้อหาอย่างมีศิลปะ การใช้ภาษาที่สละสลวย น่าอ่าน และมีภาพประกอบ

หมายเหตุ สรุปลจากงานวิจัยเรื่อง "วารสารสังคมศาสตร์ไทย : การวิเคราะห์และบรรณนิทัศน์" ทน วิจัย คณะอักษรศาสตร์ บึงบประมาณ 2528.

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

จิตรา ทับแสง. "ปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดประกอบการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างปีการศึกษา 2507-2516." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

บุญทา วิศวไพศาล. "การวิเคราะห์เนื้อหาวารสาร พัฒนบริหารศาสตร์." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

นฤมล รักษาสุข. "การวิเคราะห์การอ้างถึงวารสารในเอกสารการสอนชุดวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

- พรทิพย์ วัฒนสุกุล. "การศึกษาความสนใจและความต้องการในการอ่านวรรณกรรมสังคมศาสตร์ไทยของนิสิต นักศึกษาในมหาวิทยาลัย." *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2518.
- พรพรรณ เลาดักษณเลิศ. "การวิเคราะห์การอ้างอิงที่ปรากฏในบทความในวารสารทางสังคมศาสตร์." *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2528.
- พลสุข ปรีวัตถวรวิฑู. "การวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารของวิทยานิพนธ์สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์." *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2526.
- มารศรี ศิวรักษ์. "การประเมินค่าวารสารไทยที่ใช้ในการวิจัยด้านสังคมศาสตร์." *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2518.
- วรรณดา ไทพิบูลย์พงศ์. "การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารธรรมศาสตร์." *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2527.
- สกินเนอร์, วิลเลียม จี. "ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมศาสตร์กับประเทศไทย." กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณบดี มหาวิทยาลัยคอร์เนลล์, 2499.
- สุนทรี บุญญะบัญชา. "การศึกษาการใช้วารสารสาขาการศึกษาในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ." *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร*, 2528.
- อุมาพร กุหลาบ. "วิเคราะห์วารสารภาษาไทยที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2522." *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร*, 2525.

ภาษาอังกฤษ

- Bath University. *Design of Information Systems in the Social Sciences. The Structure of Social Science Literature as Shown by Citations.* Reserch Report Series A. No. 3. Bath, Eng. : Design of Information Systems in the Social Sciences, Bath University, 1979.
- Baughman, James C. "A Structural Analysis of the literature of Sociology." *The Library Quarterly* 44 (October 1974) : 293-308.
- Harrod, Leonard Montague, ed. *Harrod's Librarians' Glossary of Terms Used in Librarianship, Documentation and the Book Crafts and Reference Book.* 5th rev. and updated ed. Gower : A Grafton Book, 1984.
- Lee, Robert Den-Kou. "Content Analysis of the Journal of Special Education, 1966 through 1978." *Dissertation Abstracts Informational* 40 (April 1980) : 5399-A.
- Mushakoji, Nobukasu. "Citation Analysis : Economics—the Journal of Economics (University of Tokyo) 1931-1944." *Library and Information Science* (No. 16, 1978) : 49-65.
- Stenstrom, Patricia, and McBride, Ruth B. "Serial Use by Social Science Faculty : a Survey." *College and Research Libraries* 40 (September 1979) : 426-431.
- Stewart, June L. "The Literature of Politics : A Citation Analysis." *International Library Review* 2 (1970) : 321-353.
- Unesco, Office of the Unesco Regional Advisor for Social Science in Asia, Bangkok. "Social Science Situation in Asia." Annex I—Unesco Backgrounders. Bangkok, 1978. (Mimeographed).